

2019-2020 ÜRETİM YILI (1 EKİM 2019-30 NİSAN 2020)
BUĞDAY-ARPA- ÇAVDAR-YULAF ÜRETİM TAHMİNİ RAPORU

2019-2020 üretim yılında 1 Ekim 2019 -30 Nisan 2020 tarihleri arasında ülke ortalaması olarak 414 mm yağış alınmış olup, 442 mm olan uzun yıllar ortalamasının **% 6 altında** gerçekleşmiştir. Marmara, Ege ve Karadeniz Bölgelerinde uzun yıllar ortalamasına göre anılan dönemde düşen yağış miktarında önemli azalışlar görülürken, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde önemli artışlar, İç Anadolu ve Karadeniz Bölgelerinde azalışlar olmuş, Doğu Anadolu Bölgesi ortalamalar civarında yağış almıştır. **Bu verilerden ülke genelinde yağışların uzun yıllar ortalamalarının bazı bölgelerde üzerinde, bazılarında yakınında, bazılarında ise oldukça altında olduğu anlaşılmaktadır.**

Ülke genelinde çok kurak geçen Sonbahar Mevsiminin ardından, Türkiye geneli 2019-2020 Kış mevsimi yağışlarında uzun yıllar ortalamalarına göre % 14 artış belirlenmiştir. Bununla birlikte kış yağışlarında Marmara ve Ege Bölgelerinde kayda değer azalışlar, Akdeniz Bölgesinde dramatik artış, diğer bölgelerde de belirli artışlar görülmüştür.

Ülke genelinde mart yağışları uzun yıllar ortalamasının oldukça üzerinde (% 22) gerçekleşmiştir. Ancak; Marmara ve Ege Bölgelerindeki yağış düşüklüğü bu ayda da devam etmiş, Akdeniz Bölgesinde yüksek yağışlar sürerken, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde dramatik artış, Karadeniz Bölgesinde bir miktar düşüş, Orta Anadolu Bölgesinde de ortalamaya yakın yağışlar gözlenmiştir.

Ülke genelinde Nisan ayı yağışları uzun yıllar ortalamasının altında (% 16) gerçekleşmiştir. Bu ayda uzun süredir düşük yağış alan Trakya'nın batısı oldukça yüksek yağışlar almıştır. Ege (özellikle Kütahya ve Afyonkarahisar civarı) ve İç Anadolu (özellikle Eskişehir civarı) Bölgelerinde azalışlar dikkat çekmiştir.

Marmara Bölgesi

Bu üretim yılında 1 Ekim 2019-30 Nisan 2020 döneminde 379 mm yağış düşmüş, 510 mm olan uzun yıllar ortalamasının **% 28 altında** gerçekleşmiştir. Bu yedi aylık dönemde özellikle Çanakkale'nin Batı ve Tekirdağ'ın Güney kesimlerindeki yağış azalışı dikkat çekici boyutta olmuştur. Meriç-Ergene Havzasının son 40 yılın en düşük yağışını aldığı görülmüştür.

Sonbahar yağışlarının düşük olduğu bölgede, kış yağışlarının da uzun yıllar ortalamasından **düşük** olduğu (**% 14**) dikkati çekmiştir.

Yağış düşüşü marta ayında çok daha belirgin olmuş, bu ayda uzun yıllar ortalamasından **% 33** daha **düşük** yağış kaydedilmiştir.

Bölgede Nisan yağışları normaller civarında gerçekleşmiştir. Özellikle Trakya'nın batısında yüksek yağışlar görülmüştür. Edirne son 23 yılın en yüksek yağışını almıştır. Mayıs ayının ilk haftasında da bölgede yüksek yağışların kaydedilmesi dikkat çekmiştir. Nisan ayı ve Mayısın ilk haftasındaki bu gelişmeler bölgede rekolte beklentisini yükselmesine neden olmuştur.

Bölgede sonbahar mevsiminde başlayan, kış aylarında devam eden ve martta daha yüksek düzeyde bir kuraklık görülmüştür. Ancak Nisan ve Mayıs ayının ilk haftasında özellikle bölgenin buğday ambarı olan Trakya kesimindeki yüksek yağışlar dikkate alındığında bölgede buğdayda uzun yıllar ortalamasına yakın bir üretim (**% 3 düşüş**) beklenilmektedir.

Ege Bölgesi

2019-2020 üretim yılında 1 Ekim-30 Nisan döneminde 382 mm olan bölge yağış ortalaması, uzun yıllar ortalaması olan 499 mm'nin **% 23 altında** olmuştur. Bölgede yağışın kış mevsiminde uzun yıllar ortalamasının **% 14 altında** olduğu görülmüştür. Yağış düşüşü mart ve nisan ayında da devam etmiş, bölge bu ayda uzun yıllar ortalamasından sırasıyla **% 19** ve **% 41 daha düşük** yağış almıştır.

Bölgede uzun yıllara göre sürekli devam eden bir yağış düşüşü görülmüş olup, buğday üretiminin **uzun yıllar üretimine göre % 10 düzeyinde azalabileceği** tahmin edilmektedir.

Akdeniz Bölgesi

Bu üretim yılında 1 Ekim 2019-30 Nisan 2020 döneminde 631 mm yağış alınmış, 577 mm olan uzun yıllar ortalamasının **% 9 üzerinde** gerçekleşmiştir. Özellikle önemli buğday üretim alanları olan Mersin ve Adana civarlarında yağış artışı **% 40**'ların üzerinde olmuştur.

Kış mevsimi yüksek yağışlı geçmiş, bu mevsimde bölge uzun yıllar ortalamasına göre **% 38 daha fazla** yağış almıştır. Bölge Mart ayında da yüksek yağış almış olup, alınan yağış uzun yıllar ortalamasının **% 11 üzerinde** gerçekleşmiştir. Yüksek yağış trendi bu ayda kendini azalışa bırakmış, bölge uzun yıllar ortalamasının **% 17 altında** yağış almıştır.

Bölgede yağış düzenli olarak (Nisan ayı hariç) ortalamaların üzerinde gerçekleşmiş olup, **uzun yıllar üretim düzeyine göre % 10 oranında bir artışın** olabileceği öngörülmektedir.

Karadeniz Bölgesi

2019-2020 üretim sezonunda 1 Ekim-31 Mart döneminde 389 mm olan yağış ortalaması, uzun yıllar ortalaması olan 457 mm'nin **% 15 altında** kaydedilmiştir. Bölge daha yağışlı bir kış sezonu geçirmiş, uzun yıllar ortalamasına göre **% 16 daha fazla** yağış almıştır.

Mart ve Nisan ayında ise yağışlar azalış göstermiş, bölge uzun yılların sırasıyla **% 11** ve **% 27 daha düşük** yağış almıştır.

Buğday fenolojik gelişimi, kümülatif yağış, sonbahar ve kış mevsimsel yağışları, mart ve nisan yağışları dikkate alındığında, buğday üretiminin **bölgede uzun yılların % 6 altında** kalabileceği düşünülmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi

Bu üretim yılında 1 Ekim 2019-30 Nisan 2020 döneminde 408 mm yağış düşmüş, 420 mm olan uzun yıllar ortalaması civarında gerçekleşmiştir. Genel olarak daha yağışlı bir kış geçiren bölge, uzun yıllar ortalamasına göre **% 5 daha fazla** yağış almıştır.

Bölgede mart ayı yağışlarında keskin yükseliş olmuş, uzun yıllara göre **% 71 artış** gerçekleşmiştir. Bölge mart ayı yağışlarında son 40 yılın en yüksek 2. yağışını almıştır. Nisan ayında da artış trendi yavaşlamakla birlikte devam etmiş, bölge uzun yıllar ortalamasına göre **% 4 daha fazla** yağış almıştır.

Özellikle bahar aylarında yağışlardaki artış eğilimi, mayıs ayının ilk haftasının da yağışlı geçmesi dikkate alındığında, Mayıs ayının kalan kısmında düşecek yağışlar son derece kritik olmakla birlikte, yağışların uygun dağılımı, bitki gelişimi ve dönemi dikkate alındığında bölgede üretimin **uzun yıllardan daha yüksek düzeyde (% 5 yüksek)** olabileceği beklenilmektedir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi

2019-2020 üretim sezonunda 1 Ekim-30 Nisan döneminde 580 mm olan yağış ortalaması, uzun yıllar ortalaması olan 479 mm'nin **% 21 üzerinde** olmuştur. Özellikle Adıyaman, Şırnak, Siirt, Batman, Diyarbakır civarlarında yağışlar ortalamaların % 40'ın üzerinde olmuştur.

Kış mevsiminde de bölge yüksek yağış almayı sürdürmüş, uzun yıllar ortalamasından **% 26 daha fazla** yağış alınmıştır. Bölgede Mart ayı oldukça yağışlı geçmiş, yağışlar ortalamalardan **% 94 yüksek** olmuştur. Bölge mart ayı yağışlarında son 40 yılın en yüksek ikinci yağışını almıştır. Bölgede Nisan ayında da yağış artışları devam etmiş, uzun yıllar ortalamasına göre **% 21 daha fazla** yağış kaydedilmiştir.

Kümülatif yağış, sonbahar ve kış ayları ve mart ve nisan aylarındaki yağış miktar ve dağılımı, bitki gelişimi dikkate alındığında, bölgede üretimin **uzun yıllar üretiminin % 20 üzerinde** olabileceği tahmin edilmektedir.

İç Anadolu Bölgesi

Bu üretim yılında 1 Ekim 2019-30 Nisan 2020 döneminde 253 mm yağış düşmüş, 291 mm olan uzun yıllar ortalamasının **% 13 altında** gerçekleşmiştir. Buna karşılık bölgenin en büyük buğday üretim alanı olan ve Konya Kapalı havzasını oluşturan Aksaray, Karaman, Konya ve Niğde illeri aynı dönemde uzun yıllar ortalaması düzeyinde ya da daha yüksek yağış almıştır.

Bölgede Sonbahar kurak geçmiş olup, yağışlar Kasım ayının ikinci yarısından itibaren düşmeye başlamıştır. Bölgede kış yağışları yükselmiş ve uzun yıllar ortalamasının **% 23 üzerinde** gerçekleşmiştir. Yine Konya Kapalı Havzasında bölge ortalamasına göre yağış yüksekliğinin daha yüksek olması dikkati çekmiştir. Mart ayı yağışlar bölgede **uzun yıllar ortalaması düzeyinde** gerçekleşirken, buğday ambarı olarak bilinen Konya Kapalı Havzasındaki yağışların ortalamaların üzerinde olduğu görülmüştür.

Bölgede oldukça kurak bir Nisan ayı yaşandığı dikkati çekmektedir.

Bölge sonbahar aylarında oldukça düşük yağış almış, kış mevsiminde ve mart ayında özellikle de Konya kapalı havzasındaki illerin daha fazla yağış aldıkları görülmüştür. Nisan ayında bölge genelindeki yağış düşüşü dikkat çekmiştir. Mayıs ayının ilk haftasında bölge genelinde özellikle buğday ambarı olarak bilinen Konya Kapalı havzasında düşen yağışların rekolte üzerinde olumlu etki edeceği beklentisi oluşturmuştur. Tüm bu veriler birlikte değerlendirildiğinde **bölgede buğday üretiminin uzun yıllar ortalamasının % 3 altında** gerçekleşebileceği öngörülmektedir.

SONUÇ

Ülke genelinde 1 Ekim 2019-30 Nisan 2020 arasındaki dönemde uzun yıllar ortalamasına göre, **% 6 daha düşük yağış** alınmıştır. Ancak, bu dönemdeki yağış miktarının uzun yıllar ortalaması ile kıyaslandığında; bölgelere göre, bazı bölgelerde ise bölge içinde lokasyonlara önemli değişiklikler gösterdiği anlaşılmaktadır. Türkiye genelinde bu üretim sezonunda ekim başlangıcı ve bazı bölgeler hariç genel olarak yağış dağılımının buğday için dengeli olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye genelinde buğday ekim alanlarında geçen yıla göre % 3 dolayında artış olmuş, makarnalık ekimlerinde bu artış %10 seviyelerine çıkmıştır. Gübre kullanımı da bu yıl fiyatların uygun olması nedeni ile geçen yıla göre gözle görülür bir artış göstermiştir. Bu durumun rekolte üzerine olumlu etki yapacağı düşünülmektedir.

Ülke uzun yıllar buğday ekim alanı ortalaması 7 milyon hektar, üretim ortalaması ise 19,7 milyon ton olarak kabul edildiğinde, ülke buğday üretiminin bundan sonraki süreçte ekstrem bir değişim olmadığı takdirde **uzun yıllar ortalaması düzeyinde (% 2 artış) 20.1 milyon ton** olarak gerçekleşebileceği öngörülmüştür.

Arpa Üretim Rekolte Değerlendirmesi

Arpa 2009 yılından bu yana 2.4 milyon hektar ile 3.0 milyon hektar arasında değişen alanlarda ekilmekte olup, bu değişimde ekonomik koşulların etkisi büyüktür. Daha çok buğday ile denge fiyatları bu iklim grup arasında ekim alanlarında kayışlar neden olmaktadır. 2017 yılından bu yana düzenli olarak ekimi artırmakla birlikte, geçen üretim yılında belirgin artışla 2.9 milyon hektar alanda arpa ekimi yapılmıştır. Bu artışta da arpa fiyatlarındaki yükselişin büyük payı olduğunu söylemek mümkündür. Arpanın ekim alanındaki değişime ve iklim koşullarındaki farklılıklara bağlı olarak, 2009 yılından günümüze üretimi 6.3 milyon ton ile 7.9 milyon ton arasında değişim göstermiştir.

Çoğunlukla arpanın ekonomik değerinin artması kaynaklı ekim alanı artışının bu üretim yılında da devam ederek, yaklaşık % 4-5 artış ile, **3.0 milyon hektar alanda ekildiği** tahmin edilmektedir. Arpa erkencilik özelliği ile kuraktan kaçış mekanizması olan bir tahıl olup, büyük ölçüde yağışa bağlı koşullarda çoğunlukla da kurak iklim kuşağında tarımı yapılmaktadır. Bu üretim yılında elverişli kış yağışları ve yüksek mart yağışları arpa gelişimini olumlu yönde etkilemiş, bu sebeple birim alan veriminin ortalamasının üzerinde olacağı düşünülmektedir. Ekim alanı ve birim alan verimi artışının ortak etkisi sonucu ülkemiz arpa üretiminin son 12 yılın rekorunu kırarak, **8.4 milyon ton** olabileceği öngörülmüştür. Bu yıl dünya arpa üretiminin düşeceği ön görülmekte olup, fiyatlar artış eğilimindedir. Bu sebeple ülke arpa üretiminin artacağı öngörüsü yem sanayi talebinin karşılanma imkanı vermesi yönüyle önemli bir avantaj oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Çavdar Üretim Rekolte Değerlendirmesi

Çavdar marjinal koşulların tahılı olup, toprak ve iklim yönü ile ülkemizin en dezavantajlı yörelerinde tarımı yapılmaktadır. Dünyada daha çok yem hammaddesi olarak kullanılmakla birlikte, değişik alanlarda sanayi ürünü olarak ta kullanım alanı bulmaktadır. Son dönemlerde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de insan sağlığı açısından olumlu birçok özelliğine dikkatlerin yoğunlaştığı çavdar, un ve unlu mamuller sanayinde özellikle ekmek yapımında yoğun kullanım alanı bulmaya başlamıştır. Bununla birlikte çavdarlı ekmek fiyatlarının yüksek olması ancak diyet ürünü olarak tüketilmesine neden olmakta, yaygın tüketimin önünde engel olarak durmaktadır. Çavdar fiyatlarında makul düzeyde olduğuna göre, bu fiyat yüksekliğinin işleme teknolojilerinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Şu anda sadece çavdar işleyen tesislerin bulunmaması ve un fabrikalarında zaman alan temizleme ve düzenleme işlemlerinden sonra çavdarın un haline getirilmesinin maliyeti yükselttiği tahmin edilmektedir. Bu nedenle spesifik ekmek üretmek amacına yönelik un üreten değirmenlerin bulunması çavdar ekmeğinin uygun fiyatla yaygın kullanıma geçmesi yönünden önem arz etmektedir. Günlük tezgahında 2 bin ekmek satan bir fırın mevkisine göre değişmekle birlikte ortalama 10 tane çavdar, 3 tane yulaf, 25 tane tam buğday ekmeği satar. Çavdar ve yulaf ununa ayrı bir emek verilmesi gerekir. Ayrıca onların hamur yapıları ve pişirme tekniklerde normal ekmekten zordur.

Çavdar 2009 da bu yana 143.000 hektar ile 101.000 hektar arasında ekim alanı bulmuş, aynı dönemde 370.000 ton ile 300.000 ton arasında üretimi gerçekleştirmiştir. Gıda sanayindeki talep artışının da bir sonucu olarak, son üç yılda ekim alanı artan çavdarın, ekim alanının bu üretim yılında da bir miktar artarak **115.000 hektar** olacağı beklenilmektedir. Marjinal alanlarda yetiştirilen ve en erkenci tahıllardan olan çavdar için iklim koşulların da uygun olduğu değerlendirilmekte olup, buna bağlı olarak üretiminin önceki yıla göre % 10 civarında artarak **345.000 ton** olabileceği tahmin edilmektedir.

Yulaf Üretim Rekolte Değerlendirmesi

Yulaf tahıllar içerisinde mısırdan sonra en yüksek yağ oranına sahip olması nedeniyle enerjisi yüksek tahıllardan birisidir. Ayrıca içindeki genç organizmaların büyümesini güçlendiren avenin maddesine sahip tek tahıldır. Bu özellikleri nedeniyle hayvan beslenmesinde özellikle de koşu atlarının beslenmesinde önemli bir yer tutmuş, değerli bir yem hammaddesidir. Böylesine besince zengin ve istisnai özelliklere sahip bir türün ülkemizde hak ettiği değeri bulamadığı düşünülmektedir. Bununla birlikte bu özellikleri son yıllarda gıda sanayi tarafından adeta yeniden keşfedilerek bebek mamalarında, bisküvi ve ekmek yapımında kullanımı giderek artmaktadır. Ancak çavdarda bahsedilen işleme teknolojisindeki sorun yulafta da mevcut olup, aynı çözüm önerisi spesifik kullanımı giderek yaygınlaşan yulaf için de söz konusudur.

Yulafın Anadolu gen merkezi olmasına rağmen, kışlık tiplerinin olmaması asıl üretim alanları olan iç bölgelerde yıllarca baharlık ekilmesine neden olmuştur. Baharlık ekim de kış yağışlarından yeterince yararlanılamamasının doğal sonucu olarak birim alan veriminin düşük oluşu ekimini sınırlandırmıştır. Ancak genetik kaynaklarımızdan faydalanılarak kışlık tiplerinin geliştirilmesi ve özellikle gıda sanayinden artan talep sonucu ekim alanlarında küçüğe olsa bir artış söz konusudur. Son on bir yılda ekim alanı 86.000 hektar ile 113.000 hektar arasında, üretimi 204.000 ton ile 265.000 ton arasında değişmiştir. Bu üretim yılında geçen üretim yılına yakın ekim alanı ve üretiminin olacağı düşünülmekte, **112.000 hektar** alanda ekileceği, **265.000 ton** üretim yapılacağı öngörülmektedir.

BUĞDAY ÜRETİMİ VE ARZ GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

- Dünya etkileri keskin, süresi ise öngörülemeyen global bir pandemi ile karşı karşıyadır. Bu krizden tarım-gıda sektörünün en fazla etkilenecek sektör olacağı değerlendirilmektedir. Nitekim; COVID-19 salgınından en çok dış ticaret etkilenmekte, oluşan lojistik sorunlar nedeni ile dış ticaret dengesinde bozulma sinyalleri gelmektedir. Bütün bunlar tarım ve gıda sektöründe de küresel ölçekte bir kriz yaşanması endişesini beraberinde getirmektedir. Pandeminin doğal sonucu olarak; lojistikteki yavaşlama, deniz ve kara taşımacılığında uygulanan sıkı sağlık tedbirleri ve **sayıları otuzu geçen ülkenin** tarım ürünleri ihracatına kısıtlama getirmesi ya da kısıtlama hazırlığı yapması (Rusya, Ukrayna, Kazakistan gibi hammadde temininde güçlü ilişkilerimiz olan ülkelerin de) dünya genelinde gıda fiyatlarının yükselmesi eğilimini ortaya çıkarmıştır. **Nitekim dünya buğday üretimin artacağı ve stokların rekor seviyeye ulaşacağı bilinmekle birlikte, yukarıda sıralanan sebeplerle buğday fiyatlarında yükseliş söz konusudur. Yeni hasadın başlamasının fiyat yükselişini frenleyeceği beklentisi olsa da şu an buğday fiyatları FOB 225 dolar/ton civarındadır.**
- Pandemi sürecinde gelişmiş birçok ülkede dahi market rafları boşalırken, Türkiye’de gıda sorunu yaşanmaması, ülkemizin tarım-gıda potansiyelinin yüksekliğine işaret etmektedir. Bu anlamda çiftçilerimizin, başta ziraat mühendisleri olmak üzere sektöre hizmet sağlayan tüm teknik personelin, ilgili tüm kurum ve kuruluşların, karar alma süreçlerini başarı ile yöneten Tarım ve Orman Bakanlığı’nın ve TMO’nun kutlanması altı çizilmesi gereken bir husustur.
- Gelinecek nokta daha önceki birçok krizde olduğu gibi üretimin ve gıdada kendimize yeterliliğin önemini bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Paranız olsa da istediğiniz ürünleri bu dönemlerde satın alamama riski daima göz önünde bulundurulmalı ve özellikle buğday gibi stratejik ürünlerde tercih ve politikalar daima üretimden yana olmalıdır.

- TMO'nun piyasayı regüle edici fonksiyonu yanında buğday gibi stratejik ürünlerde özellikle sıklıkla yaşanan krizleri de göz önünde bulundurarak, yeterli stok yapması hayati öneme sahiptir. Şu anda TMO'nun buğday satışlarına devam ettiği görülmekte, Nisan ve Mayıs ayları ihtiyaçlarının sorun olmadan stoklardan karşılanacağı anlaşılmalı birlikte, gerek sektör ve gerek ise TMO'nun yeni sezona stoksuz gireceği görülmektedir. **TMO'nun bundan sonraki stratejisinin dışarıdan kısıtlı buğday alınacağı öngörüsü ve mamul madde ihracatı için ihtiyaç duyulacak hammaddeyi de temin etme zorunluluğunu göz önünde bulundurarak çok daha fazla miktarda stok planlaması ve bunu kalıcı bir politika haline getirmesi beklenilmektedir. Bu stratejide lisanslı depolar da önemli bir araç olup, özel sektörün de planlı bir şekilde bu sürece dahil edilmesi önemlidir.**
- Buğdayda ekonomik üretim ortamının zorlanması sonucu, buğday ekim alanlarında görülen düşüş, gıda güvenliği açısından önemli riskler oluşturmaktadır. Buğdaya verilen ve yıllardır aynı kalan 5 krş'luk desteğin 10 krş'a çıkarılması çok olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilmiş ve takdirle karşılanmıştır. Ancak bu artışın yıllardır yapılmadığı gerçeğinden hareketle hissedilir bir etki oluşturması için bu rakamın en az 20-25 krş'a yükseltilmesi önerilmektedir. Ayrıca yağışa dayalı, kuru tarım koşullarında (nadas-iki yılda bir ürün alınması) üretim yapan Orta Anadolu ve Geçit Bölgelerinin bu alanlarında ürün desteği yanında alan desteği de verilmesi, dezavantajlı bu bölgelerde buğday üretiminin sürdürülebilirliği açısından mutlak gereklilik olarak görülmektedir.
- **Buğday fiyatlarının hasat sezonundan önce açıklanması ve %22-24 fiyat artışı verilmesi buğday tarımına üreticinin ilgisinin devamı açısından olumlu karşılanmıştır.**
- **Döviz fiyatlarının yükselmesi, dünya buğday fiyatlarında kriz kaynaklı görülen yükseliş, iç piyasa buğday fiyatlarının yurt dışı fiyatları ile uyumlu hale getirmiştir. Bunun avantaj olarak kullanılması ülke buğday üretiminin artırılmasına bağlı olup böylelikle ithal mamul maddelerin hammadde ihtiyacının ülke içinden karşılanması fırsatı yakalandığı göz önünde bulundurulmalıdır.**
- Uluslararası piyasalardan da kaynaklanan ekonomik sorunlar sebebi ile girdi fiyatlarının yükselmesi üreticinin finansmanını çok daha önemli hale getirmiştir. Üretici Birlik ve Kooperatiflerinin (Tarım Kredi Kooperatifleri, Pancar Ekicileri Kooperatifleri gibi) üye üreticilerine girdi temini uygulamaları daha etkin devam etmelidir. Ayrıca Ziraat Bankası'nın bu konuda üstlendiği rol; daha kolaylaştırıcı ve etkin olmalıdır.
- **Pandeminin doğal sonucu olarak petrole olan talebin azalması sonucu petrol fiyatlarının oldukça düşük seviyeye inmesi tarımsal üretim açısından bu üretim sezonuna olumlu yansımaları olabileceği değerlendirilmekte birlikte, bunun kalıcı hale gelmesi ve üretim üzerine enerji maliyeti baskısının hafifletilmesi için kalıcı uygulamalar geliştirilmelidir.**

Saygılarımızla..